

TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

„Páty, Sasfészek-tó és környezete” helyi jelentőségű természetvédelmi területhez

Tervkészítés időpontja: 2025.

A terv időtartama: 2025-2035

A dokumentációt összeállította:

EDAL Környezettervező Bt.

Sikabonyi Miklós

*ügyvezető
természetvédelmi és tájvédelmi szakértő*

Készítette:

dr. Hahn István okl. biológus, PhD
élővilágvédelmi szakértő (Sz-0029/2012)

Sikabonyi Miklós okl. táj- és kertépítész (K 01 5158)
természetvédelmi és tájvédelmi szakértő (Sz045/2009)

1. Természetvédelmi célkitűzések

- A tó jó természeti állapotú élőhelyeinek a megőrzése.
- A tó és környezete védett, fokozottan védett növény- és állatfajainak a megőrzése.
- Biztosítsa a degradálódott élőhelyek természetességének javítását.
- Segítse elő a tó vízminőségének mielőbbi, tartós javítását.
- Biztosítsa a tó hosszútávú fennmaradásának feltételeit, így a megfelelő vízháztartási viszonyokat, a források és a feltöltődés vizsgálatán keresztül a felszín alatti vízpótlódás lehetőségeit, a töltődés lassítását.
- Biztosítsa a terület természeti állapotának és az azt meghatározó tényezőknek a vizsgálatát.
- Segítse elő a természeti értékek bemutatását.
- Biztosítsa a domborzati viszonyok és épített objektumok lehetőség szerinti tájba illesztését.

2. Természetvédelmi stratégiák

- Védett fajok és jó természetességi állapotú élőhelyek életfeltételeinek, fennmaradásának biztosítása és javítása.
- Ökológiai kapcsolatok biztosítása a Disznó-lápa irányába.
- Élőhelyek és fajok zavartalanságának biztosítása.
- Tájidegen növényfajok visszaszorítása.
- Vízminőség javítása a vízgyűjtőterületről érkező vizek minőségének kontrollálásán keresztül. Havária terv kidolgozása.
- A tó természetszerű, elsősorban felszín alatti vízre épülő vízforgalmának biztosítása.
- A terület értékeinek bemutatása az élővilág zavarása nélkül, a látogathatóság feltételeinek kidolgozásával.
- A tó és élőhelyeinek tényleges kiterjedése alapján történő ingatlanhatárok meghatározása.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

A természetvédelmi kezelési tervben nem részletezett, vagy nem szabályozott kezelési előírásokat a területen az illetékes természetvédelmi hatóság (a továbbiakban: hatóság) egyedi eljárásban határozza meg.

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Földtani, felszínalaktani természeti értékek, barlangok védelme

- A dombvidék csekély lefolyású völgyfőjében kialakult - alapvetően fenékforrások és talajvíz által táplált - tavat és a belőle táplálkozó, eredetileg mocsaras völgytalpú vízfolyást, mint felszínalaktani természeti értéket meg kell őrizni, helyre kell állítani.

- A környező területek terepadottságainak nagy mértékű átalakítása miatt legalább a tó felé eső természetes hajlásszögű domboldalak megőrzésére, a mesterséges felszínnek természeteshoz hasonló kialakítására kell törekedni.
- Vízföldtani értékek védelme érdekében lehetőség szerint el kell végezni a tó eltömedékelt fenékforrásainak és esetleges forrásainak vizsgálatát. Lehetőség szerint ezeket a vízutánpótlást biztosító forrásokat „életre kell kelteni”: az esetleges eltömedékeléseket meg kell szüntetni.

3.1.2. Élőhelyek kezelése, fenntartása

- Nádasok kaszálása egyidejűleg csak kisebb foltokban, rotációban, télen, fagyott talajon, lehetőség szerint fagyott víztükrön megengedett. A tanösvény útvonalán egyéb időpontban is lehetséges, de csak a nyomvonal legfeljebb 2 m-es szélességében, a legkisebb zavarással és járulékos terület-igénybevétellel. A védett mocsári csorbóka nádasban lévő állományait kímélni kell.
- Száraz és üde gyeptölgységeket évente legalább egyszer kaszálni kell, a honos fajok kíméletének figyelembevételével. Az aranyvesszővel szennyezett élőhely-tölgységeit kaszálását a meglévő értékek védelme, a zavarás csökkentése érdekében évente kétszer, legfeljebb háromszor, de abból egyszer mindenképpen magérlelés előtt kell végezni. Ahol az előzőlött gyeptölgysége élőhely menthetetlen, ott honos, termőhelynek megfelelő fa- és cserjefajokkal végzett erdősítéssel fás élőhely alakítani lehetséges.
- A keskenylevelű ezüsthégy, és más tájidegen fajtákat, szálalva, legfeljebb kisebb tölgységeket, télen, fagyott talajon, több évre szakaszolva kell eltávolítani.
- Az idős nemesnyarakat természetes pusztulásukig meg kell tartani, de alattuk gondoskodni kell a honos fajokból álló fás élőhely kialakításáról.
- Nem honos fajok betelepítése tilos.
- A telepített és spontán kialakult, honos fa- és cserjefajok alkotta cserjéseket, facsoportokat meg kell őrizni, további állományokat kell telepíteni. A telepítés csak a fajok ökológiai igényeinek teljes figyelembevételével (pl. vízigény kielégítése megfelelő helyre ültetéssel), fennmaradásuk biztosításával megengedett. Ezzel összefüggésben a karókat a telepítés után 2-3 évvel el kell távolítani. Telepítés csak természetesen, kíméletes és zavarásmentes módon történhet.
- Az irtási munkákat össze kell hangolni a tervezett telepítésekkel, a folyamatos erdőborítás biztosítása érdekében.
- Tilos nem őshonos és tájidegen állatfajok, pl. halfajok betelepítése. A tájidegen állatfajokat lehetőség és szükség szerint el kell távolítani. Ugyanakkor az ezüsthégy eltávolítása a hálós madarak és a vidra érdekében mindaddig nem megengedett, míg honos halfajok önfenntartó állományai ki nem alakulnak.
- Tilos a lebegő és gyökerező honos hínárfajok eltávolítása.
- Biztosítani kell az ökológiai kapcsolatokat legalább a Disznó-lápa mentén.
- Felszíni víz alapvetően csak csillapítva (beszivároztatva) és szűrőberendezésen keresztül engedhető a tóba a talajvízzel történő kiegyenlített táplálás és a szennyezések megelőzése érdekében.

3.1.3. Fajok védelme

- Vegetációs, ill. fészkelési időszakban tilos a tó mellett a munkavégzés. Csak az aranyvessző rendszeres kaszálása, a benövő tanösvény-nyomvonalszakasz kaszálása, valamint a tanösvénnyel kapcsolatos, biztonsági célú beavatkozások elvégzése a megengedett.
- Tilos nem honos fajok betelepítése.
- Tilos a horgászat.
- Csak honos növény- és állatfajok telepíthetők be, abban az esetben, ha életfeltételeik adottak. Különösen a védett fajok esetében fontos a körütekintés. Védett fajok telepítése a Tvt. alapján engedélyköteles.
- Tilos az élőhelyek és fajok károsítása, a nem honos fás szárú fajok másutt leírt, fokozatos, kíméletes, vegetációs időn túli eltávolításán és az aranyvessző kaszálásán kívül.
- A terület közvetlen környezetében, függetlenül attól, hogy a védett terület része-e, törekedni kell az élőhelyi adottságok megőrzésére, javítására.
- A tótól északra lévő megmaradt völgyszakasz állapotának megőrzésére, javítására, a két terület integrációjának javítására keresni kell a lehetőséget, amennyiben a tulajdonosnak távlati céljai nincsenek a területtel.
- Különösen a vidra és a kételtűfajok feljutását kell biztosítani a Disznó-lápán át a Biai tavak felől. Ehhez szükséges a tóból kifolyó átereszt alatti tisztítása, mely csak a tó és az áterest közötti élőhely károsodása nélkül tervezhető és végezhető. A Disznó-lápaivízfolyás mentén törekedni kell – legalább a szükséges partnerség kiépítésével, valamint az elvek és célok tisztázásával - az ökológiai folyosónak megfelelő kezeléssel, élőhelyrehabilitációról.
- A madárfajok bármely irányból érkehetnek, de a déli, délnyugati, Biai-tavak és patak felé meglévő ökológiai kapcsolatok a legvalószínűbbek. Ezért az ottani élőhelyek védelmén keresztül törekedni kell az ökológiai kapcsolat fennmaradására.

3.1.4. Táj- és kultúrtörténeti értékek

- Tilos a tómeder és közvetlen környezete, valamint az elfolyó patak mentének további átalakítása, beépítése. A szükséges építési tevékenység (pl. a tó kifolyásának biztosítása, átereszek, egyéb vízkormányzó műtárgyak kitakarítása) csak természetesen kialakítással, anyaghasználat nélkül, egyedi szakértői vizsgálat alapján lehetséges.
- A jelenleg még beültetés nélküli környező rézsűk, domboldalak, épített elemek tájbaillesztéséről (pl. többszintű takarófásítással, lapos rézsűk, lankás domboldalak kialakításával) gondoskodni kell.
- A kivezető vízfolyás alsóbb szakaszait az ökológiai kapcsolatok biztosítása és a tájbaillesztés érdekében annak figyelembevételével kell kezelni és lehetőség szerint átalakítani, hogy az az egykori mocsaras völgytalpon meanderező vízfolyáshoz hasonló megjelenésű legyen.
- A tó látképével kapcsolatban figyelembe kell venni, hogy annak természetes élőhelykomplexumát puhafaliget, mocsárrétek, nádasok, hínarasok alkották, illetve alkotják

ma is. Nem engedhető meg a fennmaradt élőhelyek károsítása, parkosítása. A nem honos fajok alkotta élőhelyeket fokozatosan természetessé kell alakítani tájképi szempontból is.

3.1.5. Látogatás

- A tanösvény szabadon látogatható. A nyomvonalról csak a nyugati oldali pufferzónában, a paddal és asztallal ellátott megállóhelynél és attól délre lévő kiszélesedő, ligetes résznél lehet letérni.
- A tó déli és keleti oldalán (az utolsó tanösvénytábla vonalától délre, keletre, körben az ÉK-i sarokban lévő madárlesig) található terület kíméleti terület, csak természeti- és környezeti állapotfelmérés, valamint az élőhelykezelési munkák végzése céljából, az önkormányzattal egyeztetve látogatható.
- Az önkormányzat honlapján létre kell hozni egy könnyen elérhető, tanösvényről és igénybevétele, látogathatóságáról (ide értve az élőhely-zavarás mindennemű kerülését) szóló közérthető leírást.
- Középtávon biztosítani kell szakvezetők rendelkezésre állását lehetőleg környező településeken élő szakemberek megkeresésével és felkészítésével.
- Ki kell nevezni egy önkormányzati munkatársat, aki amellet, hogy a tóval kapcsolatos teendőket átlátja, a látogatóknak tájékoztatást tud adni a helyi védett területről, valamint a terepi vezetők felé a szakvezetési igényeket továbbítja.

3.1.6. Oktatás és bemutatás

- Helytörténeti kiadványokban, újságcikkekben, előadásokon, tananyagban fel kell hívni a figyelmet a Sasfészek-tó helyi védett területének természeti értékeire és jelentősége.
- A tanösvény mentén elhelyezett tájékoztató táblák felújításáról szükség esetén gondoskodni kell, illetve ehhez forrásokat kell biztosítani.

3.1.7. Kutatás, vizsgálatok

- A tervezési területen természetvédelmi és egyéb célból végzett kutatási tevékenységet az önkormányzattal egyeztetve, az élőhely legkisebb zavarása mellett lehet végezni.

3.1.8. Terület- és földhasználat

- A tó- és patakmeder élőhely-védelmet nem szolgáló átalakítása tilos. A tervezett létesítményeknél vizsgálni kell a lehetséges közvetett hatásokat is.
- A területen a horgászat és a vadászat tilos.
- Gyepok átalakítása csak erdővé lehetséges, abban az esetben, ha a gyep az özönfajok irtásával már nem állítható helyre, és jellegét teljes mértékben elvesztette.
- Gyepok, erdőfoltok, nádasok felszámolása tilos. Gyepok fás élőhellyé alakítása csak az előzőekben leírt körülmények között, honos fa- és cserjefajok telepítésével lehetséges.

- A területen minden további feltöltés, valamint mesterséges felszín kialakítása tilos.
- A rézsűk erózióját gyepesítéssel és fás szárú vegetáció telepítésével meg kell akadályozni.
- A tóhoz és annak partvonalától 20 méteres sávon belül gépjárművel, munkagéppel behajtani tilos.
- A vízkormányzással és élőhely-kezeléssel kapcsolatos tevékenység csak a legkisebb mértékű beavatkozásokkal és géphasználattal engedhető meg. Ahol a munkavégzéshez utat kell nyitni, ott alapvetően csak a tájidegen fajok egyedeinek eltávolítása engedhető meg; honos faj egyedét csak a legszükségesebb mértékben, szakszerűen szabad eltávolítani. Ahol elkerülhetetlen a munkagép használata, ott a lehető legkisebb tömegű és méretű gépet szabad használni, lehetőség szerint fagyott talajon.

3.1.9. Természetvédelmi infrastruktúra

- A tavon és a tó mentén a természetvédelmi kezelést szolgáló létesítményeket is csak tájba illő méretben, kiterjedésben és anyaghasználattal lehet létesíteni.
- Tilos nagy, egybefüggő, vegetációmentes és burkolt felszín létrehozása, beton és nem természetes anyagú vízkormányzó műtárgyak, támfalak, utak és más műtárgyak létesítése.
- A meglévő infrastruktúrákat legalább növényzettelepítéssel (gyep-, cserje- és lombkoronaszintet alkotó fajok természetszerű telepítésével) kell környezetbe illeszteni.
- A tavat további közvetlen vízbevezetésekkel terhelni tilos; további vízmennyiséget már csak a tó feletti völgyszakaszba lehet vezetni, és onnan lehet csillapítva továbbvezetni a tó irányába.
- Az élőhelyek kezeléséhez is alapvetően a meglévő út és tanösvényhálózatot kell igénybe venni. Új nyom kialakítása csak a már leírtak szerinti élőhelykímélő módon lehetséges.
- A tanösvény nyomvonaláról a felferődő fás újulatot rendszeresen (évente min. két alkalommal) el kell távolítani.

3.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.2.1. Szántó művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen nem található ilyen művelési ágú terület.

3.2.2. Gyep (rét és legelő) művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen hivatalosan nem található ilyen művelési ágú terület, de a fellelhető gyepeken az alábbiak betartása szükséges.

- A gyepes élőhelyeket kaszálással és a tájidegen fajok egyedeinek irtásával kell helyreállítani.
- Az aranyvesszővel előzőnlött területeket évente legalább két alkalommal, magérlelés előtt, de lehetőleg a virágzás elején le kell kaszálni.

3.2.3. Szőlő, kert és gyümölcsös művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen nem található ilyen művelési ágú terület.

3.2.4. Nádas művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen nem található hivatalosan nádas művelési ágú terület, ettől függetlenül a vizsgált terület jelentős részét nádas borítja. A területen fellelhető nádasok kezelésénél az alábbiak betartása szükséges.

- A nádasokat kíméletesen, télen, fagyott talajon, lehetőség szerint jégen, kisebb foltokban kell kaszálni. A nádas egyben, vagy nagy foltokban nem vágható le.
- A lábon álló nád és a lekaszált nád égetése tilos.
- A kaszálékot tartósan készletezni tilos; legkésőbb a koratavasszal érkező madárfajok fészkelése előtt a helyi védett területről el kell távolítani.
- Kaszálni rotációban kell, élőhely-védelmi szempontok figyelembevételével.
- A nyíltvízre kilátás biztosítása szempontjából a nádasban csak keskeny (max. 5 m széles) nyiladék alakítható ki a tanösvény stégjénél.
- Ahol a nádasodás kedvezőtlen (nyugati pufferzónában haladó tanösvény-szakasz és üde gyepek esetében), ott az év közbeni kaszálás is megengedett.

3.2.5. Erdők kezelése

A tervezési területen nem található erdő művelési ágú terület, vagy üzemtervezett erdőállomány. A helyi védett területen található facsoportok esetében az alábbiak betartása indokolt.

- A fás szárúak alkotta állományokat meg kell őrizni, a száraz gyepfoltokat előzőnlő tájidegen cserjések kivételével. Amennyiben jobb állapotú gyepekben a honos cserjék záródása már kedvezőtlen, szálalva, a talajt, a növényzetet kímélő és az állatvilágot nem zavaró módon egy részük eltávolítható.
- Az erdőfoltok természetességének növelése érdekében honos fa- és cserjefajok telepítését folytatni kell. A telepítést a meglévő telepítési koncepcióra épülő tervezés kell megelőzze. A telepítést össze kell hangolni az irtási munkákkal.
- A tájidegen fa- és cserje fajok egyedeit a téli időszakban, lehetőleg fagyott talajon, időben és térben szakaszoltan, szálalva kell kivágni és eltávolítani.
- Egyben nem irthatók ki még tájidegen állományok sem, csak abban az esetben, ha a betelepített, vagy spontán megjelent honos fajok alkotta állományok már biztosítják az élőhelyi feltételeket, a talaj és látkép védelmét, infrastruktúra takarását. Az irtási anyag hasznosítható része (törzs, vastagabb ág) kiszállítható, de kis mennyiségben, természetyszerű módon, a tanösvény használatát nem akadályozó módon helyben is hagyható. A vékonyabb ágakat, gallyakat természetyszerű módon (darabolva, nem felhalmozva, hanem erdőfoltok alá vékonyan szétterítve) el lehet helyezni.
- A kitermelt anyag a tanösvény aprítékkal burkolt szakaszain, aprítást követően, karbantartási céllal is elhelyezhető. Az aprítógépet fészkelési időben használni tilos.

3.2.6. Fásított terület művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen nem található ilyen művelési ágú terület.

3.2.7. Halastó művelési ágú területek kezelése

A tervezési területen nem található halastó művelési ágú terület, a tó kezelésével kapcsolatban az alábbi kezelési előírások betartása szükséges.

- A tóban a horgászat és halászat tilos, továbbá, haltenyésztés sem végezhető.
- A tóba kizárólag ős- és tájhonos halfajok telepíthetők, abban az állomány méretben, mely a populáció fennmaradását biztosítja.
- A telepítés előtt vizsgálni kell adott fajok fennmaradásának lehetőségét.

3.2.8. Művelés alól kivett területek kezelése

A helyi védett természetvédelmi terület teljes egésze kivett művelési ágú, ezért a többi pontban meghatározott előírások érvényesek.

